

районі. Вони виловлювали людей і на свій розсуд або розстрілювали на місці, або вивозили до Чернігова і розстрілювали там. Автор оприлюднив страшні факти про особливу жорстокість поліції Коропа. Під командою коменданта поліції Шила поліцаї закидали гранатами підвал, в який загнали більше 20 мешканців села Понорниця. При цьому три молоді єврейки перед смертю були піддані груповому згвалтуванню. Є й інші страшні приклади знущань цих добровільних місцевих катів. Зазначу, що раніше тема колабораціонізму була якщо і не під заборону, то й не заохочувалася. А тому й залишається маловисвітленою.

Кольорові фотографії обелісків на братських могилах, майстерно зроблені Я. Сокольським та Й. Мітеровим, тільки підсилюють ефект книги.

Насамкінець ще раз підкреслю - книга на часі. І не тільки тому, що вона повертає нам імена тисяч земляків, які полягли в бою або були по-звірячому закатовані фашистськими нелюдами та їх поплічниками. Адже в наш час з'являються люди, в тому числі і т. зв. «історики», які піддають сумніву Голокост. Скажімо, нещодавно всесвітньо відомий письменник, лауреат Нобелівської премії Елі Візель відмовився від нагороди, яку отримав у 2002 році від президента Румунії Іона Ілієску. В своєму листі він пояснив, що не може носити нагороду, яку отримали два політики-антисеміти, які заперечують Голокост. Залишається подякувати авторові та всім, хто прилучився до видання цієї книги, яка хоч і має невеликий наклад, але, напевно, стане відома в Україні та поза її межами.

---

## *Сергій Дзюба*



### **ПРОЧИТАЙТЕ «ДИКІ КВІТИ» І ПОМИРІТЬСЯ...**

**Василь Слапчук. Дикі квіти. - К.: Факт, 2004. - 296 с.**

«Цікаво, якби люди мали жала, як оси, чи жалили б вони одні одних, знаючи, що після цього помруть?». Це - не Конфуцій, а Василь Слапчук, нову книжку якого я проковтнув за кілька годин. Читав і час від часу так весело, дзвінко та безтурботно сміявся, мов дитина.

Здавалося б, розповів чоловік звичайну історію про те, що кожна сім'я має у шафі свій скелет, а я здивований, бо всі персонажі цієї книжки, хоч і не марсіани, а такі живенькі, зворушливі та колоритні, що хочеться безконечно цитувати оте: «Жінка, яка відмовляється від голубців, або збоченка, або нещира», чи: «На ситій людині штани значно швидше сохнуть...»

Звісно, зізнався жінці в коханні, то вже й до війни готуєш (це я Василевий вірш інтерпретую). Отож вони, кожен по-своєму, і воюють: Чоловік (Степан), Жінка (Лариса) та Степанович (він же - Вовик, єдина і неповторна їхня дитина, бешкетник, яких світ не бачив). У кожного - правда, власний всесвіт і своя самотність. Чоловік боїться тещі (бо вона - Баба Яга, Змії Горинич і Кощей безсмертний в одній особі), страждає від дошкульних «пилянь» - дорікань, що, за першої-ліпшої нагоди, злітають з вуст благовірної. Його дратують оті жіночі посиденьки, які так часто влаштовує вдома дружина, аби потеревенити з подругами, випровадивши задалегідь з кухні свого чоловіка. А Лариса вважає, що присвятила життя зовсім не тій людині, що вона, така вродлива, заслуговує якщо не на казкового принца, то хоча б на респектабельного Леоніда Макаровича, котрий має силу-силенну грошей, солідну посаду та «круті» імпорتنі авто. А Степан - він же такий посередній, занудний та ще й кошти для сім'ї заробляти не здатний. Одне слово - тюхтій.

Відверто кажучи, не знаю, чому Лариса та Степан ніяк не можуть порозумітися зі Степановичем. Чудовий хлопчик - викапісінський я в дитинстві! Був би у мене такий син - я б ним страшенно пишався. Пригадую, як хлоп'ям ще з вечора, вкладаючись спати, вигадував собі пригоди на наступний день. І неабияк засмучувався, коли не вдавалося втілити усі свої неймовірні «напрацювання». Бо навіть один день, прожитий без справжньої пригоди, здавався мені катастрофою.

Власне, ця частина «Диких квітів», написана від імені Дитини (дві інші автори надиктували Чоловік та Жінка), особливо припала мені до душі. Адже, розповідаючи про свої радощі та кривди, малий Степанович жодного разу не сфальшивив. Саме так говорять і поведуться дітлахи. Це - їхній світ, наївний і довершений водночас, не спотворений дидактикою та «філософією» дорослих. Взагалі Вовик - навдивовижу органічний і щирий. Навіть по-своєму мудрий - куди тому Конфуцію, якого любить цитувати тато Степан!

Переконаний, що будь-яка дитина Вовика зрозуміє і підтримає. Як на мене, «Калюжа

пізнання» (так називаються «щоденникові» нотатки Степановича) - цілком самодостатня повість, яка може друкуватися й окремо. Малеча від неї буде в захваті. З усіх книжок для дітей, які перечитав за своє життя (маю на увазі українську літературу), я б виокремив «Тореадорів з Васюківки» Всеволода Нестайка та... «Калюжу пізнання» Василя Слапчука. І буде шкода, якщо Василь видаватиме лише серйозні дорослі книжки, нехтуючи своїм талантом дитячого письменника. Гарних книжок для дорослих у нас все-таки вистачає. А от з «Тореадорами...» - проблема...

Поряд з персонажами «Диких квітів» завжди знаходиться автор. Причому в найнесподіваніших, найдивніших місцях та закапелках. Персонажі його періодично помічають і починають обурюватися, шпетити, скаржитися, дискутувати... Автор не ображається. Він - іронічний, але доброзичливий, пильний, але толерантний. Врешті-решт, він - не Всевишній, не творить світ, а тільки ретельно фіксує на папері те, що бачить навколо.

А довкола киплять вулкани пристрастей. «Тюхтій» Степан несподівано (навіть для себе!) стрибає в гречку з найкращою подругою Лариси - Ліною, яка, у свою чергу, влаштовує інтимну зустріч Лариси та згаданого вже Леоніда Макаровича. Імпозантний коханець, одразу ж після ночі з Ларисою, влаштовує до себе на роботу її чоловіка. А невдовзі Лариса у власній поштової скриньці знаходить світлину, на якій її Степан та її найкраща подруга виробляють казна-що просто перед фотооб'єктивом таємничого папараці...

Звичайно, залишу інтригу для вдячних читачів. Не буду розповідати, що утнула Лариса, побачивши викривальний знімок, і як потім повівся розгублений Степан. Думаю, що не всі представниці прекрасної статі погодяться з автором. Дехто звинувачуватиме його в незнанні тонкощів жіночої психології (це - в кращому разі!), вигукуючи, що всі чоловіки - самі розумієте хто... Але я не раз переконувався, що реальне життя - значно химерніше за будь-який роман. Власне, такий фінал залишає шанс - і Чоловікові, і Жінці, а найголовніше - Дитині. А я вже казав, що симпатизую Степановичу...

«Бог був садівником, а людей і сьогодні можна порівняти з квітами, але ці квіти - дикі», - стверджує Асиль Яким.

Василь Слапчук з ним і погоджується, і ні. Проте, як на мене, така книжка здатна помирити не одних Чоловіка та Жінку. Все-таки будь-кому корисно подивитися на себе інакше.

«In the midst of this stillness and sorrow,  
In these days of distrust  
May be all can be changed - who can tell?  
Who can tell what will come  
To replace our visions tomorrow  
And to judge our past»<sup>1</sup>

**1 Англomовна фраза з роману Віктора Пелєвіна «Чапась і Порожнеча»: «Серед цієї нерухомості та суму, в ці дні недовіри, можливо, все зміниться - як знати? Як знати, що прийде на зміну, в що ми віримо, щоб судити наше минуле?»**

